

# SU-NYTT

Stockholms universitetsnytt

1/2002



250 års väder

Hållbar stad

Morgondagens Stockholm

Stockholm 750 år sidan 6-13



## SU-NYTT 1/2002

**SU-NYTT**  
är personaltidningen vid Stockholms universitet.  
Tidningens upplaga är 6 300 exemplar.

**Adress:**  
SU-Nytt, Bloms hus  
Universitetsvägen 10  
106 91 Stockholm

**Nästa nummer:**  
Utkommer 4/4.  
Manusstopp 8/3.  
Företagsannonser senast 1/3.

**Ansvarig utgivare:**  
Anette Norberg-Tägt  
Enheten för kommunikation och samverkan  
E-post: anette.tagt@eks.su.se  
Tfn: 08-16 22 55  
Fax: 08-15 36 93

**Redaktör:**  
Maria Sandqvist  
Enheten för kommunikation och samverkan  
E-post: maria.sandqvist@eks.su.se  
Tfn: 08-16 13 77  
Fax: 08-15 36 93

**Annonser (prislista) och grafisk form:**  
Emelie Hage/Enheten för IT och media  
E-post: emelie.hage@it.su.se  
Tfn: 08-16 46 77 Fax: 08-16 12 50

Kjell Lundgren/Enheten för IT och media  
E-post: kjell.lundgren@it.su.se  
Tfn: 08-16 29 02 Fax: 08-16 12 50

**Tidningens fotografer:**  
ORASIS Foto: Mia Åkermark / MÅ  
och Georgios Athanasiadis / GA

**Prenumerationer och adressändring:**  
Fast anställda erhåller tidningen utan  
kostnad. Övriga kan bli prenumerant.  
Meddela adressändringar till:  
Maria Sandqvist, fax: 15 36 93.  
Postadress: Enheten för kommunikation och  
samverkan, Stockholms universitet,  
Bloms hus, 106 91 Stockholm.

Redaktionen förbehåller sig rätten att vid behov  
korta i insända manus. Skriv därför kort  
redan från början.  
Insända manus returneras ej.  
Ej signerat material ansvarar redaktionen för.

ISSN 1103-2375

# Stockholm 750 år

Gustaf Lindencrona  
REKTOR



I år fyller Stockholm 750 år. För Stockholms universitet är det naturligt att uppmärksamma födelsedagen på olika sätt. När Stockholms högskola grundades 1878 var det till stor del av framtidsyftande personer som också var kommunalt aktiva. Under högskoletiden fanns ett starkt kommunalt inflytande i högskolans styrelse. Även under tiden som statligt universitet har det funnits en stark samhörighetskänsla inom Stockholms universitet med Stockholms stad.

Samhörigheten med staden har bland annat tagit sig uttryck i att en betydande del av vår forskning ägnas åt specifika Stockholmsfrågor. En del av denna forskning beskrivs i detta nummer av SU-Nytt. För att speciellt fira 750-årsjubileet ägnas vårens öppna föreläsningar åt Stockholm. Universitetet kommer också att medverka i högskolegemensamma arrangemang som Stockholm Art and Science.

Förhållandet mellan Stockholms stad och Stockholms universitet skulle jag vilja uttrycka såhär: Allt som är bra för Stockholm är bra för Stockholms universitet. Allt som är bra för Stockholms universitet är bra för Stockholm.

Ett livskraftigt kulturliv, goda skolor och en trivsamt stadsmiljö i Stockholm skapar en miljö som är attraktiv för lärare, forskare, andra anställda och studenter. Å andra sidan är det betydelsefullt för Stockholm att Stockholms universitet kan hålla ställningarna som ett universitet av hög internationell

klass. Det är lätt att inse att en god undervisning på universitetet ökar Stockholms attraktionskraft, särskilt som en betydande del av våra studenter är över 25 år och samtidigt förvärvsarbetande. Men det är också väsentligt att det vid universitetet bedrivs forskning som på vissa områden tillhör den främsta i världen. Förutom den positiva påverkan som en sådan forskning har på stadens näringsliv betyder den mycket för stadens internationella rykte. Det skulle verka mycket egenomligt om den stad, där Nobelprisen utdelas, inte hade ett stort universitet med en forskning av högsta internationella klass.

Men även om Stockholms universitet är stort och framstående behöver vi stöd av stadens och regionens näringsliv och kommuner. Jag har under mina fyra år som ordförande i Sveriges universitets- och högskoleförbund imponerats av det engagemang som näringsliv och kommuner på många håll i landet visar för sin högskola. Det gäller inte bara de nya, små högskolorna utan också stora institutioner som Göteborgs universitet och Chalmers.

Det finns naturligtvis ett engagemang även här i Stockholm men ett växande sådant skulle vara betydelsefullt också här till glädje för såväl Stockholmsregionens kommuner – inte bara Stockholms stad – och näringsliv som för Stockholms universitet.

Hjärtliga lyckönskningar på födelsedagen Stockholm! ■



OMSLAGSBILDEN: OLLE WESTER/PRESSENS BILD

Hörnet Vasagatan och Kungsgatan, Stockholm 1953. I bakgrunden syns Oscarsteatern och biografen Palladium samt bron över SJ:s bangård.

I samma korsning huserade Stockholms högskola 1885–1909 i det så kallade Lundbergska huset (efter husets ägare, byggmästare C. O. Lundberg).

Högskolan hyrde då de tre översta våningarna, två tornrum och en stor glastäckt gårdsöverbyggnad. Det Lundbergska huset finns inte kvar idag.

Läs mer om Stockholms universitets historia och bebyggelsemiljö i boken *Stockholms universitet 1878–1978* av Fredric Bedoire och Per Thullberg.

# Stockholm som studentstad?

TCO:s tidning Studentliv har för andra gången rankat Sveriges studentkommuner och Stockholm har bågge gångerna hamnat i den absoluta botten. Endast Solna hamnar efter Stockholm i den senaste rankingen.

Med undantag för att Stockholm får högsta betyg för hur de stöttar studenternas föreningsliv så får staden genomgående underkänt för sina satsningar på studenter. Det är något som stadsbyggnadsborgarrådet Mikael Söderlund (m) tycker känns orättvist samtidigt som han är självkritisk.

– Vi förtjänar mer ros än ris men allmänt kan man säga att Stockholm under 1990-talet av flera orsaker har ersatt att ta hand om studenterna. Stockholm är en stor stad och studenterna dominerar inte på samma sätt här som på mindre orter. Vi har inte de möjligheter som vissa mindre kommuner har som kan nischa in sig på att bearbeta studenter.

## 5 500 till 25 000

Som förklaring anger han den stora inflyttningen till Stockholm.

– Befolkningsökningen har i genomsnitt legat på 20 000 personer per år under 1990-talet. Den ökningen motsvarar på tolv år ett helt Malmö. Det ställer stora krav, på till exempel nya bostäder, som vi inte alls har klarat av men nu har vi ändå på kort tid börjat möta problemen. Vi kommer att bygga 3 500 nya studentlägenheter i Stockholms stad till 2004 och samtidigt ska det byggas ytterligare 2 000 studentlägenheter i länet. Det innebär en femtioprocentig ökning.

Men är det inte ungefär 25 000 som står i kö för att få en studentlägenhet?

– Kön är jättelång men när vi tillträdde så fanns det inga planer alls på nya studentlägenheter. Nu arbetar vi dagligen med frågan om studentbostäder i byggnadsnämnden, säger Mikael Söderlund. Han pekar också på

att Stockholm har många typer av kontakter med universitet, högskolor – och studenter.

– Berörda borgarråd träffar rektorerna åtminstone en gång om året för att gå igenom aktuella frågor. Vi träffar Stockholms studentkårers centralorganisation (SSCO) minst en gång per termin. Men vi kan säkert göra mer för att uppmärksamma studenternas specifika behov.

Ett fall där Mikael Söderlund tycker att samarbetet lyckats är Kista.

– Vi har verkligen fört ett nära samarbete med Stockholms universitet, KTH och studentkåreerna. Staden har arbetat väldigt fokuserat med att utveckla hela stadsdelen. Det har även innefattat bostäder, såväl studentlägenheter som professorsvillor.

## Studenter och näringsliv

Stockholms näringslivskontor arbetar också en del med studentfrågor.

– Vi försöker främja kontakter mellan företag och studenter. Det kanske är viktigare än kontakter mellan oss och studenterna, säger projektledaren Barbro Berg.

– Vi samarbetar med Stockholms akademiska forum. Nyligen beslutade vi att förlägga viss rådgivning till innovatörer dit. Vi har också mycket kontakter med Idéagenten på Stockholms universitet. Studenterna är jätteviktiga för framtidens näringsliv. Om studenterna inte trivs, trivs inte företagen heller.

Stockholms Akademiska Forum (StAF) är ett samarbetsorgan för Stockholms universitet och högskolor.

– Vi håller på att ta fram en plan på hur man långsiktigt ska lyfta fram och synliggöra bilden – regionalt, nationellt och internationellt – av Stockholm som student- och kunskapsstad, berättar Michel Wlodarczyk, direktör för StAF.

– Vi har även en grupp som tillsammans med SSCO och Stiftelsen Stock-



holms Studentbostäder (SSSB) arbetar för att göra studentbostadsfrågan till en huvudfråga i det kommunala valet till hösten. ■

TEXT: CALLE ARVIDSSON

FOTO: IAN WINGFIELD/PRESSENS BILD

## Studentliv har granskat

- hur kommunerna stöder och kommunicerar med studentorganisationerna
- hur det fungerar med studentbostäder
- om kommunerna hjälper studenter med jobb under ferier och efter avslutad utbildning
- hur dyr barnomsorgen är för studenter
- hur kommunen stöttar studenternas eget föreningsliv
- hur bra kommunerna är på att informera studenter och de som vill börja studera på orten.

Läs mer om undersökningen på [www.studentliv.nu](http://www.studentliv.nu).



## Godkänt för studentinformationen

Utbildningskatalogen är det viktigaste och universitetets webbplats det näst viktigaste sättet för blivande studenter att få information från universitetet. De är också de två informationsmaterial som flest förstaårsstudenter, 87 procent, kommit i kontakt med. Det visar en attitydundersökning gjord av Attityd i Karlstad AB på uppdrag av Studentbyrå.

Syftet med undersökningen var att kartlägga vilken studentinformation förstaårsstudenter uppmärksammat och hur de uppfattar den. Bakgrunden är universitetets ökade satsning på informationsmaterial sedan 1999. Undersökningen genomfördes genom tre kvalitativa intervjuer och 300 besvarade enkäter om utbildningskatalogen, webbplatsen, Studentliv, Välkommen-foldern, Öppet hus, Radioreklam, banners på webben och tidningsannonser.

På det hela taget anses informationsmaterialet som bra, av 73 procent av de tillfrågade. Flertalet tycker att utbildningskatalogen har en tydlig avsändare, är lättläst, att kurser och linjer presenteras i lagom omfattning och det är lätt att hitta i den. Endast 40 procent tycker att den är inspirerande. Bland kommentarerna finns bland annat önskemål på djupare information om utbildningarna och vad man kan arbeta med efter avslutad utbildning.

Studieinformationssidorna på webbplatsen är välbesökta av studenterna och en majoritet tycker att informationen är lättläst, aktuell och att de har haft nytta av informationen. Endast en tredjedel tycker att den är inspirerande. Bland kommentarerna finns bland annat synpunkter på att



den är för rörig och att man efterlyser bättre sökfunktioner.

I de tre intervjuerna jämfördes också utbildningskatalogen och webbplatsen. En fördel med katalogen är att man kan bläddra i den men den kan å andra sidan lätt bli tjock och översködlig. Den stora fördelen med webbplatsen är att man där kan gå på djupet och därför kan de båda komplettera varandra, med information i katalogen med hänvisning till mer djupgående information på webbplatsen. ■

TEXT: MARIA SANDQVIST  
FOTO: ORASIS FOTO/GA



*Statsvetarstudenten Nathan Hamelberg, som här deltar i paneldebatten, var nöjd med avslutningsdagen.*

*– Jättebra med en summering så att kursens perspektiv får sjunka in.*

TEXT: CALLE ARVIDSON  
FOTO: ORASIS FOTO/GA

## Bättre avslut

Statsvetenskapliga institutionen anordnade i januari en avslutningsdag för grundkursstudenterna. Dagen efter sista tentamen fick studenterna diskutera terrordåden som skedde den 11 september i smågruppsseminarier och sedan i en debatt.

– Själva grejen att göra något efter tentan, att inbjuda till delaktighet är ett bättre avslut på kursen än att sluta med en tenta, säger Göran Bergström,

studierektor vid Statsvetenskapliga institutionen.

– Vi måste ta hand om studenterna. Jag tror att de flesta institutioner vill få med fler studenter från grundkursen till fortsättningskursen. Ett sätt är att skapa lite mer kontakter mellan lärare och studenter. Om jag ser tillbaka på vad jag själv tyckte var positivt under min studietid så var det främst att ha lärare att diskutera

med, inte bara gå på föreläsningar.

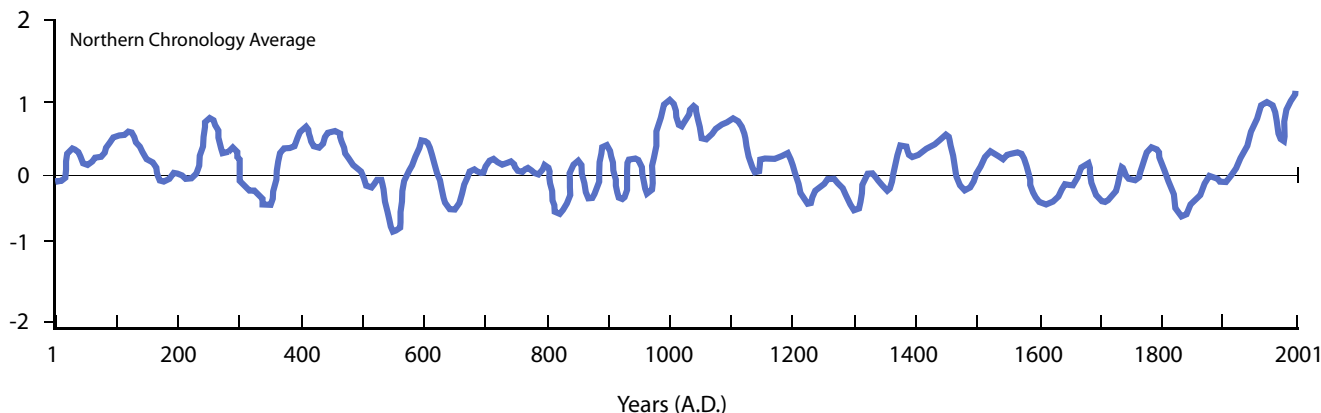
Göran Bergström menar att terminsslutet är en känslig tid.

– Fler studenter blir underkända i slutet på terminen eftersom de då har sämre förutsättningar att ägna tid åt studierna. De är tröttare och deras pengar är slut så att de därför måste arbeta mer. Då är det viktigt att ge dem en lugnare situation och vi har låtit seminarierna pågå långt in i januari.

Obligatorisk närvaro under dagen gjorde att uppslutningen var närmast total. Man avslutade med ett postseminarium, det vill säga en pub, på Café Bojan dit ungefär hälften kom.

– Jag tror att det finns behov från studenthåll att ta upp intellektuellt viktiga problem under sociala former. Det här kan också vara ett alternativ till de mer anonyma enkätbaserade kursvärderingarna. Studenterna uppskattar att bli hörda men många kan nog tycka att de är fjärrade från institutionen, säger Göran Bergström.

Statsvetenskapliga institutionen kommer att anordna en liknande dag i vår. ■



Källa: Briffa

## Unik uppvärmning?

I SU-Nytt nummer 7/01 presenterades forskning relaterad till växthuseffekten i artikeln *Från väderprognos till växthuseffekt – atmosfärforskning med internationellt genomslag*. Jag är väl insatt i debatten kring denna forskning och är liksom ett mycket stort antal forskare störd av att modellresultat presenteras som fakta. Genom att välja att visa väl valda fakta söker växthusgruppen stöd i material som, sett i ett längre perspektiv, inte bevisar någon avsevärd inverkan av mänsklig aktivitet.

I artikeln återgavs ett diagram som visar en beräknad temperatur för de senaste 1 000 åren (Mann et al 1998). Det intryck det diagrammet ger är att temperaturökningen under de senaste 100 åren är mycket markant varmt och det sägs ofta att denna temperaturökning är unik. Ovan visas en på årsringar baserad beräkning av temperaturen inom det boreala området på norra halvklotet utförd av Keith Briffa från East Anglia. Den av Briffa beräknade temperaturen för de senaste 1 000 åren överensstämmer väl med den beräknad av Mann et al. Diagrammet som omfattar de senaste 2 000 åren visar att temperaturen steg ungefär lika mycket under 900-talet som under 1900-talet. Uppvärmningen under sen tid är alltså inte så unik som det ofta hävdas. Det tem-

peraturdiagram som enbart visar de senaste 1 000 åren framhäver uppvärmningen under sen tid på ett mindre bra sätt.

PROFESSOR WIBJÖRN KARLÉN,  
INSTITUTIONEN FÖR NATURGEOGRAFI  
OCH KVARTÄRGEOLOGI

## Svar:

Den figur som Wibjörn Karlén hänvisar till visar ett aritmetiskt medelvärde av bredden på trädens årsringar från några utvalda platser på norra halvklotet. Wibjörn Karlén vill tolka denna kurva som representativ för medeltemperaturen på norra halvklotet. Det saknas dock en statistisk analys (EOF) av det slag som Mann et al. omsorgsfullt gjort. Till skillnad från kurvan i Mann et al. kan man därför inte påstå att Briffas diagram visar temperaturen på norra halvklotet. Diskussionen i Briffas artikel handlar mest om årsringsdatas begränsningar, bl.a. betonas att uppvärmningen under 1900-talet kan bli felrepresenterad i årsringsdata om man inte tar hänsyn till andra fakto-

rer som påverkar trädens tillväxt. Briffa betraktar således resultaten från Mann et al. (och andra liknande studier) närmast som facit och försöker bedöma i vilken utsträckning årsringsdata säger något om temperaturvariationer kontra nederbördsvariationer, ändringar av koldioxidhalten, kvävetillförseln o.s.v.

Vi är besvikna över Wibjörn Karléns sätt att föra fram ett diagram med en kommentar som saknar täckning i den forskning som ligger bakom diagrammet. Vi anser att Mann et al. tillsammans med ett flertal andra studier tydligt pekar på att uppvärmningen under 1900-talet är unik sett i ett tusenårsperspektiv. Vi vill avslutningsvis citera slutsatsen i en artikel i tidskriften *Ambio* som Källén, Rodhe och Backman skrev tillsammans med Karlén (*Ambio*, 1999, sid 376–377):

”The above conclusions indicate that the increased greenhouse effect is very likely to have contributed to the observed increase in global mean, surface temperatures during the past century. This indication is particularly strong when considering the past 25 years.”

PROFESSORERNA ERLAND KÄLLÉN  
OCH HENNING RODHE,  
METEOROLOGISKA INSTITUTIONEN

Huvudstad, mångkulturell mötesplats, historisk scen eller brottsplats. Stockholm har många olika skepnader. Med anledning av att staden fyller 750 år visar SU-Nytt upp ett axplock av forskningen vid universitetet som har Stockholm i fokus. Staden intresserar arkitekturhistoriker och språkvetare, likaväl som systemvetare och kulturgeografer. De ger var sin bild av Stockholm som tillsammans ger en bättre förståelse av vår gemensamma stad.



*Även 1905 fanns det gropar på olika håll i Stockholm. Denna grop i hörnet av Sveavägen är början till Kungsgatan som på tjugotalet fick sin slutgiltiga utformning.*

## Stockholm – ett ständigt pågående byggprojekt

– När det gäller stadsplanering är Stockholm en förebild och inte ett avskräckande exempel om man ser i ett europeiskt perspektiv. Det är mycket tack vare att kommunen har ägt marken – det är det mest karaktäristiska för Stockholm, säger Thomas Hall, professor vid Konstvetenskapliga institutionen, och fortsätter:

– Rivningen av Klara var visserligen något av en katastrof men man bortser lätt från att Gamla stan räddades trots framskridna planer på rivning.

Thomas Hall har skrivit avsnittet om modern bebyggelseutveckling i historieboken som ges ut till Stockholms 750-årsjubileum.

Stockholm var länge en liten stad. Först vid 1800-talets mitt börjar tillväxten på allvar. År 1860 hade staden 100 000 invånare och år 1900

hade befolkningen ökat till 300 000. Sedan har utvecklingen fortsatt.

### Fyra faser

Thomas Hall delar in utvecklingen från 1860 till idag i fyra faser. Den första utbyggnaden sker på malmarna, det vill säga innanför den gamla stadsgränsen. Från 1860 till 1940 byggs det främst hyreshus i fem eller fler våningar men även många offentliga byggnader: teatrar, sjukhus och bibliotek. Fas två är förorterernas tillkomst, en utveckling som startar vid sekelskiftet 1900 och pågår till omkring 1980. De första förorterna är av två typer – dels villaförorter längs järnvägslinjerna, dels industriförorter nära stadsgränsen med dåliga hus och dålig miljö på alla sätt berättar Thomas Hall. Under 1920-talet börjar den stora utbyggnaden av förorterna med vil-

lastäder som till exempel Bromma, och på 1930-talet börjar man bygga stora smalhusområden som exempelvis Hammarbyhöjden. Det unika med Stockholm var att staden köpt så mycket mark att man kunde ha ett stort inflytande över utvecklingen.

Från 1950 till 1980 byggs ungefär en förort per år utmed de nybyggda tunnelbanelinjerna. Epoken inleds med Vällingby och har Skarpnäck som slutpunkt. Man byggde satellitstäder där det skulle finnas både service och arbetstillfällen. Men det visade sig vara svårt att ordna arbetsplatser.

Den tredje fasen i Stockholms moderna bebyggelseutveckling betyder förnyelse och sanering och börjar på 1950-talet i city. Saneringen sprider sig och på 1970-talet rustas smalhusområdena upp och på 1980–1990-talen miljonprogrammet.

Den fjärde fasen är den postmoderna med allt ifrån storskalig förtätning som i Hammarby sjöstad och Södra stationsområdet till att det byggs ett fåtal hus varhelst det finns en markplätt ledig.

### Tio poäng Stockholm

Det finns en spännande möjlighet att lära sig mer om sin stad. Konstvetenskapliga institutionen håller till hösten en 10-poängskurs om Stockholms arkitektur- och bebyggelsehistoria. Kursen kommer att gå kvällstid på halvfart och Thomas Hall ser den lite som en anknytning till tredje uppgiften.

– Kursen ska ge en grundläggande allmänbildning om stadens bebyggelsehistoria, vad som hänt och varför. Den kommer troligen att vara öppen för alla som har allmän högskolebehörighet.

Det kommer primärt inte att handla om stilhistoria utan om vad som byggts under olika perioder med tre tyngdpunkter: medeltid, 1600-tal och 1800–1900-tal. Vissa byggnader som till exempel Stadshuset och Storkyrkan kommer att specialstuderas.

– Man ska känna sig hemma och veta vad man ser, veta vad som karakteriserar bebyggelsen i olika delar av stan. Mycket kommer att kretsa kring ombyggnaden av city och det intresserar naturligtvis många, säger Thomas Hall. ■

# Staden och dess långa historia

– Stora städer har alltid ökat i betydelse. Folk verkar tycka om stora platser även om tekniken tillåter något annat. Just mötet mellan människor och idéer – utbyte av tankar är centralt för mänskligt beteende. Städerna möter upp mot det kravet på ett bra sätt, säger Lars Nilsson, föreståndare för Stads- och kommunhistoriska institutet och professor i historia med särskild inriktning på stads- och kommunhistoria vid Historiska institutionen.

– Stockholm som stad är en mix av olika delar av världen och har alltid varit det. Vi har säkra data från mitten av 1800-talet. Endast cirka 40 procent av befolkningen är infödda stockholmare och den siffran har hållit sig i stort sett oförändrad genom tiderna.

Institutet saknade motsvarighet i världen när det grundades 1919 som en del av Svenska Kommunförbundets föregångare Svenska Stadsförbundet. Numera drivs det gemensamt av Stockholms universitet, Svenska Kommunförbundet och Stockholms stad.

Tredje uppgiften är central för institutet som anordnar konferenser och seminarier flera gånger per år. Man ger också ut bokserier och deltar i skapandet av webbsajten *Cybercity* ([www.urbanhistory.su.se](http://www.urbanhistory.su.se)) som innehåller information om svenska städer. Den är ännu inte komplett men städerna i Stockholms län är väl representerade i det nuvarande materialet.

Det projekt som dominerar institutets verksamhet just nu är den Stockholmshistorik i två band som ska vara klar till Stockholms 750-årsjubileum i början av sommaren. Historiken har gjorts i samarbete med Kommittén för Stockholmsforskning.

– Det är en översiktlig summering

av Stockholms historia från medeltiden till idag, säger Lars Nilsson som hoppas kunna erbjuda historiken till ett förmånligt pris till universitetets personal.

## Historisk forskning

Många specialister har varit inblandade, samtliga verksamma eller med ett förflutet på universitetet. Historikerna Göran Dahlbäck och Robert Sandberg, den sistnämnde vid Södertörns högskola, skriver om medeltiden respektive stormaktstiden och ekonomihistorikern Eva Eggeby om 1700-talet. Tiden från 1850 till idag behandlas i tre teman. Lars Nilsson skriver om arbete, boende och befolkningsutveckling, konstvetaren Thomas Hall om bebyggelseutveckling och planeringsfrågor och historikerna Ylva Waldemarson och Kjell Östberg vid Södertörns högskola om kommunalpolitik.

Institutet driver för närvarande flera forskningsprojekt med direkt stockholmsanknytning. Doktoranden Anna Kåring Wagman studerar Stockholms stads informationsverksamhet under 1900-talet – hur man har kommunicerat med sina invånare, med turisterna och med näringslivet. Hossein Sheiban disputerar i höst på hur frågan om arbetarbostäder löstes i Stockholm runt sekelskiftet 1900 när sociala aspekter kom att dominera över de ekonomiska i stadsplaneringen. Mats Berglund skriver sin doktorsavhandling om förindustriella upplopp och social oro under perioden 1719-1850. Dan Johansson forskar om skeppsgården på nedre Norrmalm, en av Stockholms största arbetsplatser under 1500-1600-talen, där skepp som Vasa byggdes. Håkan Forsell studerar frågor om Stockholms Fastighetsägare runt sekelskiftet 1900.

Stads- och kommunhistoriska insti-



## Om Stockholms 750 år på öppna föreläsningar

Stockholms universitet är inte bara stockholmnarnas universitet utan här bedrivs även forskning ur olika perspektiv om staden och dess liv, då och nu.

När nu Stockholm firar sitt 750-årsjubileum 2002 är det självklart att Stockholms universitet vill fira sin stad. Det gör vi med en serie öppna föreläsningar på tisdagar och lördagar där Stockholm är temat.

Hör universitetets forskare berätta om Stockholms skärgård, Skansen, den industriella revolutionen, koloniträdgårdar, stockholmslang, förorterna, Slussen och Fredmans epistlar.

Programmet finns på:

[www.su.se/forskning/popularvetenskap](http://www.su.se/forskning/popularvetenskap)

tutet har rika arkiv: en tätortshistorisk databas, som visar folkmängden under perioden 1800 till 1980, en registersamling med 300 000 hänvisningar till kungliga brev, riksdagshandlingar, ämbetsverksskrivelser och medeltida diplom samt en stor pressklippssamling som speglar lokal politik i svenska städer 1910-1960. ■

TEXT: CALLE ARVIDSON  
ILLUSTRATION: EMELIE HAGE





TEXT: MADELEINE SALOMON  
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

*När tvåspråkiga barn utvecklar sitt modersmål stöder det även inlärnigen av svenska som andraspråk menar forskare vid Centrum för tvåspråkighetsforskning.*

## Språken i Stockholm studeras

I Sverige har cirka 20 procent av alla barn och ungdomar ett annat modersmål än svenska. I vissa stadsdelar är andelen så hög som 70–90 procent.

En av dessa stadsdelar är Rinkeby. För att bättre förstå vad som händer i tvåspråkiga miljöer och för att föra ut den forskning som finns om tvåspråkighet, har Stockholms stad, som första kommun i Sverige, inrättat ett eget språkforskningsinstitut i Rinkeby i samarbete med universitetet.

– Genom att vi befinner oss mitt i stadsdelen och dessutom har kontaktnät i övriga Stockholm får vi ett utbyte som är värdefullt för vår forskning, säger Kari Fraurud, föreståndare för Språkforskningsinstitutet i Rinkeby och forskare vid Centrum för tvåspråkighetsforskning vid universitetet.

Institutet är mer öppet för allmänheten än en vanlig universitetsinstitution. Hit kommer eller ringer både ungdomar, föräldrar och lärare för att prata och ställa frågor om tvåspråkighet.

– En del är oroliga för att de inte lär sig ett ordentligt språk härute, säger Kari Fraurud. Som forskare är det vår uppgift att undersöka hur det verkligen ser ut i områden som Rinkeby. Med den kunskapen kan vi ersätta människors spekulationer med vetande.

På institutet pågår för närvarande en rad projekt, bland annat forskar man om somaliska barns socialisering i hemmet och förskolan. Ett annat projekt är inriktat på svensk-turkisk-talande barn. Tillsammans med forskare på Lunds och Göteborgs universitet studerar man språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga bostadsområden.

Ulla-Britt Kotsinas, professor vid Institutionen för nordiska språk, som studerade ungdomars språk redan på 1980-talet menar att den svenska som talades bland andra generationens invandrarbarn i Rinkeby då klassades som dålig. Språket, som fick namnet Rinkebysvenska, lät som en brytning och hade inslag av utländska slangord.

– Idag är dessa slangord etablerade i vårt språk och

även i svenska bostadsområden tilltalar det ungdomar att kunna prata Rinkebysvenska, säger Ulla-Britt Kotsinas.

Ett bra språk är nyckeln in i samhället. För barn med ett annat modersmål än svenska är det viktigt för identitetsutvecklingen, att de får fortsätta att utveckla det samtidigt som de lär sig svenska.

– Utvecklingen av modersmålet stöder även inlärnigen av svenska som andraspråk, säger Monica Axelsson, forskare vid Centrum för tvåspråkighetsforskning. Tyvärr går det långsamt att få beslutsfattare i kommunerna att ta till sig det synsättet.

– I Stockholm har vi ändå kommit en bra bit på väg, säger hon vidare och förklarar att regeringen 1999 bestämde sig för att göra särskilda satsningar när det gäller barn och ungdomar med utländsk bakgrund i de fem stadsdelarna Spånga/Tensta, Rinkeby, Skärholmen, Husby/Kista och Rågsved.

### Statliga språksatsningar

Satsningarna gällde barnens språk- och kunskapsutveckling. Tanken var att man skulle ha ett underifrånperspektiv och projektidéer skulle komma från barnen, föräldrarna och lärarna själva. Flera av dessa projekt pågår fortfarande, som till exempel biblioteksverksamhet och en fantasi-fabrik där skolklasser får göra film, video- och audiospelningar.

Stadsdelarna har också satsat på kompetensutveckling av personalen.

Direktiven från statsmakterna var samtidigt att en viss summa pengar skulle läggas undan till utvärdering av projekten.

– Vi utvärderar de insatser som gjorts ur ett språkutvecklingsperspektiv med sikte på minoritetsspråkselevs möjlighet till skolframgång. Personalen som deltagit i kompetensutveckling har fått besvara en enkät för att komma med synpunkter, säger Monica Axelsson, som också är projektledare för språkutvärderingen. ■



# Brott, droger och myter i staden

Ungdomsvåld, gängbråk och råa mord. Är Stockholm verkligen den farliga stad som media ofta målar upp?

Tove Pettersson, doktorand vid Kriminologiska institutionen, disputerar under våren på en avhandling om hur ungdomars brottsliga nätverk ser ut. Hon menar att det inte är våldet utan istället andelen anmälningar som ökat under de senaste åren.

– Stockholm är ingen farlig stad att vistas i. Det oprovo- cerade våldet som vi läser om i tidningarna är ganska ovanligt. De flesta våldsbrott sker mellan personer som känner varandra.

Tove Pettersson har bland annat undersökt nätverken hos de som begår brott. Är de kriminella grupperna etniskt homogena och finns det renodlade tjejgång i Stockholm?

– Det finns en föreställning om att de kriminella grup- perna är etniskt segregerade. Den bilden stämmer inte. Visserligen finns det en tendens till att utomeuropeiska ungdomar som upplever sig diskriminerade i samhället begår brott tillsammans, liksom att nordiska ungdomar hänger ihop. Men det har mer med boendesegregationen att göra, säger Tove Pettersson.

Istället menar hon att majoriteten av de grupper som ut- för våldshandlingar består av ungdomar med olika etnisk bakgrund. Det som är viktigt när man begår brott tillsam- mans är att man är kompisar.

– Den här strukturen gäller både för pojkar och flickor. Skillnaden är att de renodlade flickgrupperna är få. I stora kriminella nätverk ingår flickor överhuvudtaget inte. 90 procent av alla våldsbrott begås av pojkar.

Ett annat område som får stort utrymme i tidningar och TV är det ökade drogmissbruket i landet. Vid SoRAD, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforsk- ning, pågår en rad forskningsprojekt där man bland annat kartlägger den behandling som erbjuds missbrukare i Stockholm. Samtidigt som det grova narkotikamissbruket ökat har slutenvården minskat.

– I vår forskning ingår att ta reda på vilken vård miss- brukarna får och hur det går för dem. Vi jämför män och kvinnor och undersöker vem som vårdas inom de olika systemen. Dessutom tittar vi på hur personalen på de oli- ka institutionerna ser på sina klienter, säger Jessica Palm, forskningsassistent på SoRAD.

Inom samma forskningsprojekt vänder man sig i en del- studie till allmänheten. Via telefonintervjuer tar man reda på hur situationen för människor med hög alkohol- och drogkonsumtion ser ut jämfört med de som deltar i be- handling. Har de som står utanför behandling ett annat

*I Stockholm lever idag mel- lan tre och fem tusen hemlösa människor. Ungefär åtta av tio hemlösa i Stockholm har missbruksproblem. Vilka typer av behandling det finns för missbrukare i Stockholm och hur behandlingarna fungerar är några av de områden som SoRAD forskar om.*



socialt stöd? Vad är det som hindrar människor med alko- hol- och drogproblem att söka hjälp?

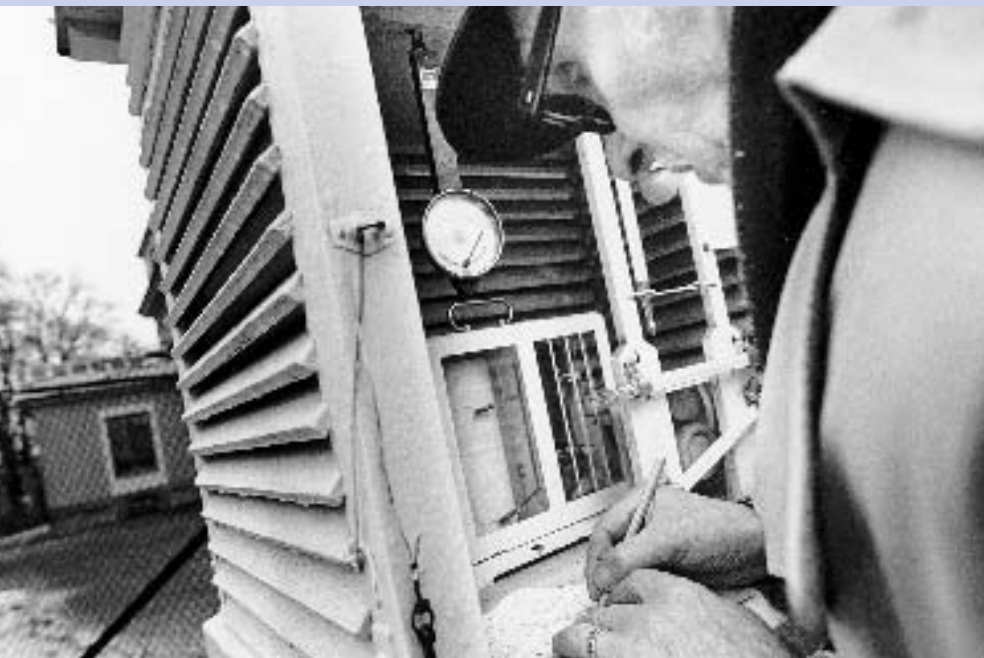
– Vi tittar också på stockholmarnas attityder till alko- hol och droger samt inställningen till behandling. Genom att öka kunskapen om detta hoppas vi kunna hjälpa be- handlingspersonalen att se om det finns saker inom syste- met som gör det svårt för människor att söka vård.

Man vet inte heller om de missbrukare som redan är inne i systemet är samma personer som vandrar runt hos både socialtjänsten och i landstinget. Om det är fallet, kan det visa sig att man trots en begränsad budget gör ett dub- belarbete, förklarar Jessica Palm. ■

TEXT: MADELINE SALOMON  
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ



TEXT: ANDREAS NILSSON FOTO: ORASIS FOTO/MÅ



*Gösta Wrangnert är en av de väderintresserade pensionärer som ställer upp och forstsätter avläsningen tre gånger om dagen. Klockan 7, 13 och 19 tar han sig hit för att läsa av de olika instrumenten och bedöma molnigheten från Observatoriemuseets tak. Resultaten ringer han sedan in till SMHI på Arlanda.*

Kalla vinterdagar, värmeböljor och kraftiga stormar intresserar Anders Moberg. Men även Stockholms alla dagar med normalt väder är viktiga i hans forskning som bygger på världens längsta serie temperaturmätningar. I snart 250 år har stadens väder fångats in från Observatoriekullen.

Den långa pappersremsan med medeltemperaturer ända från 1756 ringlar runt väggarna i rummet på Observatoriemuseet. Olika rekordnoteringar är markerade, till exempel Stockholms 36 grader som varmast och -32 som lägst.

– Det är spännande att studera de gamla journalerna. Man kan hitta intressanta historiska kopplingar, till exempel att den extremt usla sommaren 1867 blev upptakten till massutvandringen från Sverige, säger Anders Moberg.

I sin forskning vid Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi har han gått igenom alla observationer från de nära 90 000 dagarna i den så kallade Stockholmsserien. Den som startade observationerna var Vetenskapsakademiens sekreterare Pehr Wilhelm Wargentin. Han var astronom och statistiker och är kanske mest känd som folkbokföringens fader.

– Wargentin bodde i Observatoriet och termometern satt från början utanför hans sovrumsfönster. Han var otroligt noggrann och gjorde observationerna ända fram till sin dödsdag 1783. I serien fattas bara sju dagar då Wargentin var bortrest och inte lyckades hitta någon ersättare, säger Anders Moberg.

Han förklarar att idén att börja mäta vädret dök upp på flera håll i Europa under 1700-talet. Många av väderinstrumenten var nyuppfunna, till exempel Celsius termometer. Att göra meteorologiska observationer var därför högsta mode.

Sedan 1859 har SMHI ansvar för stationen och den ingår idag i riksnätet av väderstationer som är basen i deras väderprognoser. Att mätningarna skett på ett och samma ställe gör att Stockholmsserien är världens längsta obrutna temperaturserie, vilket gör den värdefull i klimatforskningen.

– Människan har haft möjlighet att påverka klimatet från 1850-talet genom sina utsläpp av bland annat koldioxid. Alla pålitliga temperaturmätningar som är längre än så är alltså guld värda för att studera klimatförändringar.

När Anders Moberg har gått igenom de gamla note-



## Plikttrogen forskning om Stockholms väder

ringarna har det främsta arbetet varit att försöka säkerställa alla resultat. Han har rättat felskrivningar och kontrollmätt för att reda ut hur olika förändringar påverkat mätningarna, till exempel termometerns flytt från Observatoriets vägg till väderstationen utanför huset eller att det växt upp en storstad runt Observatoriet under de 250 åren. Det senare löste han genom att jämföra temperaturen på landsbygden utanför Stockholm, vilket visade att staden tillfört ungefär en grad sedan 1700-talet.

För att behålla seriens kvalitet är det enligt Anders Moberg väldigt viktigt att avläsningen fortfarande sker manuellt.

– Långa temperaturserier är inte bara känsliga för om platsen för mätningarna förändras. Skulle avläsningen istället skötas elektroniskt bryts kontinuiteten i mätförändringen. Egentligen borde serien K-märkas.

Extra värdefullt med Stockholmsserien är att det finns en liknande serie från Uppsala som gör jämförelser mellan serierna möjliga. Det gör de till två av de absolut bästa serierna i världen. Anders Moberg försätter nu sin forskning om långsiktiga klimatförändringar vid University of East Anglia i Norwich där han deltar i att slutföra en samlad studie över flera europeiska temperatur-

och lufttrycksserier. Resultatet som visar hur dygnsmedelvärdena har utvecklats sedan 1700-talet i Europa kommer att publiceras i ett temanummer av tidskriften Climatic Change under året. ■



*Den här gamla barometern var ett av de instrument som användes från starten 1756. Det är tillverkat av Vetenskapsakademiens instrumentmakare Daniel Ekström och finns bevarat på Observatoriemuseet.*





*Fredrika Säfström, Emelie Eriksson, Lennart Tonell och Lukas Smas, står mitt i ett av Stockholms mest omdebatterade projekt – Sergels Torg. Liknande symbolprojekt som både stjäl uppmärksamhet och resurser riskerar att överskugga att det saknas bredare visioner för framtidens stad.*



TEXT: ANDREAS NILSSON  
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

## Framtidens Stockholm – visioner eller gamla vanor?

Hur kommer morgondagens Stockholm att se ut? SU-Nytt samlade forskare från Kulturgeografiska institutionen och studenter från universitetets samhällsplanerarlinje till ett samtal om framtiden, bristen på visioner och vikten av kunskap i planeringsprocessen.

En stenstad som kryper utanför tullarna. Mer utrymme för bilarna och fler bostäder i city. Spridda insatser för att stoppa segregationen. Det är några av dagens trender i Stockholm som möjligen blir tongivande även i framtidens stadsplanering.

– Men det som känns mest tydligt i dag är att det saknas visioner för vad man vill med staden. Politikerna är rädda för att ta några initiativ som visar på någon vilja, säger Lukas Smas.

Han går sista året på samhällsplanerarlinjen liksom Fredrika Säfström. Hon tror att det finns många lärdomar att hämta från andra länder.

– Hur ser man i andra städer på motsvarande problem med segregation och bostadsbrist? Om det är ont om idéer här borde det gå att hämta nya influenser utifrån.

Som två av morgondagens samhällsplanerare hoppas de kunna bygga framtidens goda stad. I ryggen har de kunskaper från linjens nio olika samhällsvetenskapliga ämnen. De anar dock en brist på intresse för akademisk kunskap. Samma problem ser forskarna.

– Inom fler områden vet vi väldigt väl hur vi påverkas av biltrafik, mögliga hus och socialt torftiga miljöer. Trots det beaktas inte fakta i debatten och vid beslut, säger Lennart Tonell som forskar om stora byggprojekt och som även är ledamot i stadsbyggnadsnämnden.

Forskning verkar ha haft större genomslag för några decennier sedan. I kombination med en stark planeringsoptimism och framtidstro fanns en stor tilltro till all akademisk kunskap. Emelie Eriksson studerar hur efterkrigstidens samhällsideal, värderingar och visioner påverkade planeringsklimatet. Visserligen kritiserar många den tidens cityförnyelse, men hon påpekar att den åtminstone inte led brist på visioner.

– Då fanns exempelvis en uttalad vilja att få bort de trångbodda och ohygieniska bostäderna som var ett reellt problem i centrala Stockholm. Dagens motsvarighet är troligen den segregation mellan etniska grupper och samhällsklasser som blir allt tydligare.

### Det offentliga rummet

En trend de fyra ser är att allt fler bostäder byggs i centrala city. Från vår samtalsplats högst upp i Kulturhuset syns nya lägenheter som byggs på taken bakom Ähléns. Dyra bostäder riskerar samtidigt att förvärpa den segregation som pågår – med höginkomsttagare som tar för sig i innerstaden och gör den till sin.

– Här blir den aktuella diskussionen om det offentliga rummet viktig. Med fler platser för människor att mötas på kan city ändå fortsätta att vara till för alla, säger Lukas Smas.

Ett exempel på ett lyckat nytt ”rum” är Odenplan som har fått ett rikt folkliv och flera nya caféer. Innerstaden kommer inte heller att begränsas av tullarna. Nya byggen försöker flytta ut gränsen för stenstaden. Till exempel blir nya Sickla fyllt av gator istället för vägar – för att till namnet påminna mer om innerstaden.

När Lennart Tonell blickar framåt ser han med spänning på hur de många paradoxer som ryms inom dagens planering ska lösas.

– Vi ska förtäta staden med nya bostäder och motorvägar samtidigt som kultur- och naturområden ska bevaras. Segregation ska motverkas medan marknadshyror successivt införs. Och staden ska bli mindre miljöpåverkande på samma gång som bilen och flyget får mer och mer utrymme. Gapet mellan vad vi säger oss vilja göra med miljön och vad vi faktiskt gör blir allt större. Vad som blir resultatet blir intressant att se.

Lukas Smas och Fredrika Säfström ser fram emot att få vara med och delta i det arbetet.

– Det ska bli intressant att få komma ut och försöka påverka inriktningen på stadsplaneringen med våra kunskaper, säger Fredrika Säfström. ■



# Ny livsstil och hållbart boende

Stockholm måste bli en hållbar stad. Vi får bara förbruka så mycket resurser som kan fördelas rättvist över världen och inte förorena luft och vatten. Det är en stor utmaning och en bred grupp forskare vid universitetet arbetar med att ta fram olika scenarier för hållbara framtidsstäder.

Hur ska Stockholms bli en hållbar stad inom 50 år? Frågan ställs i projektet Hållbara hushåll och stadsstrukturer vid forskningsgruppen förmiljöstrategiska studier (fms). Per Bolund är i slutfasen med sin del som är att definiera vilka kriterier en stad måste uppfylla för att vara hållbar. Arbetet är en del av hans avhandling i systemekologi.

– Vi arbetar inom tre områden – energiförbrukning och hur mycket koldioxidsutsläpp vi har råd med, material och de ej förnyelsebara resurser vi använder samt slutligen behovet av land för att försörja vår livsstil med mat, vatten och växtlighet som kan ta upp den koldioxid vi släpper ut. Idag behöver varje stockholmare sju hektar mark, alltså ungefär 15 fotbollsplaner. En yta som måste krympa till en fjärdedel.

Fms är ett samarbete mellan universitetet, KTH och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Projektet om hållbara städer har en bred vetenskaplig bas och förutom systemekologer engagerar det även samhällsvetenskapliga forskare på universitetet samt personer från Teknik-vetenskapshistoria på KTH.

– Ämnesbredden är oerhört viktig för att kunna förstå det komplexa system som en stad och dess invånare utgör, säger Per Bolund.

Tanken är att pussla ihop olika önskvärda scenarier och sedan utvärdera vad de kräver för att bli hållbara – en metod kallad backcasting. En av de andra forskarna är Anders Gullberg.

– Förenklat kan man säga att ett

scenario som kräver mer transporter måste snåla in energi på andra håll, kanske i form av mindre boyta. Det handlar alltså om prioriteringar av vad vi tycker är viktigt för att leva ett bra liv, säger han.

Projektet ser också till hushållens livsstil. Antingen tar vi ut en framtida tillväxt i högre löner och fortsätter att arbeta som idag. För att leva hållbart måste dagens konsumtionsmönster ändras till att vi köper mer tjänster och kvalitetsprodukter. Alternativet är att vi istället tar ut tillväxten i tid och arbetar mindre för lägre lön. Då kan vi lägga ned mer tid på sociala kontakter och fritidsintressen. Den lokala gemenskapen byggs upp och behovet av transporter minskar.

## Framtid av historia

En viktig del i projektet är att studera hur de stora förändringarna kan genomföras praktiskt. Här har historien mycket att lära oss tror Anders Gullberg.

– Den hygieniska upprustningen och städernas problem med bränder vid mitten av 1800-talet krävde insatser av samma storlek som omvandlingen till en hållbar stad. För att lyckas gäller det att liksom då förena teknisk utveckling med en gemensam vilja till förändring som spänner över alla grupper i samhället.

Projektet ska vara klart nästa år, men Per Bolund vet redan vilken framtid som lockar honom mest.

– Jag gillar ett lugnt tempo och arbetar gärna mindre. Det låter rätt självklart men kräver samtidigt att vi totalt ändrar vårt köpbeteende och stoppar dagens materiella kapprustning. När det gäller stadsstrukturen gillar jag den täta storstaden som tillåter att grönområden sparas centralt i staden. Att inte ta bort alla parker och andra lugna punkter i staden är värdefullt och blir svårare med en mer gles och utrymmeskrävande stadsstruktur. ■



Stockholm idag ...



... och imorgon?

*Små stadskärnor sammanbundna av spårtrafik och med närbutikersom är allt från varucentraler till kontorshotell. Ett scenario för Stockholm om femtio år där de utrymmessnåla kärnorna gör att naturområden och bostäder kan ligga inom cykel- och promenadavstånd och minimera behovet av transporter.*



TEXT: ANDREAS NILSSON  
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ  
ILLUSTRATION: PI DE BRIJN

**Rector och östersjöforskare hedersdoktorer vid Åbo Akademi**

Rector Gustaf Lindencrona och professor emeritus Bengt-Owe Jansson är två av de fjorton hedersdoktorer som promoveras den 24 maj 2002 vid Åbo Akademi. Fakulteterna hedrar en person med ett hedersdoktorat antingen tack vare personens gedigna vetenskapliga meriter eller som en erkänsla för betydande insatser i samhället. Rector Gustaf Lindencrona blir filosofie hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten och Bengt-Owe Jansson, professor emeritus vid Institutionen för systemekologi och ofta kallad för Östersjöforskningens fader, blir filosofie hedersdoktor vid Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Bland de andra hedersdoktorerna finns bland annat Finlands statsminister Paavo Lipponen.

**Naturvetarnas nya namn**

Från och med den 1 januari 2002 är Naturvetenskapliga fakulteten det nya namnet för Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Även fakultetsnämnden och fakultetskansliet byter namn till Naturvetenskapliga fakultetsnämnden respektive Naturvetenskapliga fakultetskansliet.

**Två excellenta miljöer**

Två av de elva "excellenta forskarmiljöer" som Vetenskapsrådet gett en miljon kronor vardera utslaget på två

år finns vid universitetet: Jan Erling Bäckvall, professor i organisk kemi, med sin forskning kring metallorganiska reaktionsmekanismer och utveckling av syntesmetoder och Per Siegbahn, professor i teoretisk fysik, med sin forskning kring kvantkemiska modeller inom kemi och fysik.

**Prisregn**

Professor Birgitta Bergman, Botaniska institutionen, har tilldelats det prestigefyllda Björkénas pris för "framstående forskning" för 2002 av Uppsala universitet. Prisutdelningen ägde rum den 25 januari i Uppsala universitets aula, med efterföljande bal på slottet.

Professor Nils Wahl, Juridiska institutionen, har för arbetet *Konkurrensskada. Skadeståndsansvar vid överträdelse av EG:s konkurrensregler och den svenska konkurrenslagen* tilldelats Tore Almén's pris på 100 000 kronor. Priset delades ut vid svenska juriststämman.

Hans G Boman, professor emeritus vid universitetet i mikrobiologi, har fått det Söderberg'ska priset i medicin på 800 000 kronor. Pristagaren utses av Svenska Läkaresällskapet.

Professor Leif Wastenson vid Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi har tilldelats H M Konungens medalj 8:e storleken i serafimerordens band.

## Universitetets första kvinnliga filosofidoktor

CALLE ARVIDSON

### *Descartes, Wittgenstein, Platon*

och Aristoteles – filosofins historia är en männens historia. Det avspeglas än idag i forskarvärlden och inte förrän år 2001 har Stockholms universitet fått en kvinnlig doktor i filosofi. Åsa Carlson lade i slutet av förra året fram avhandlingen *Kön, kropp och konstruktion – en undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*. Hon har studerat begreppen kön och genus och hur de förhåller sig till varandra, liksom kritiken av dem.

Hon tror inte att hennes avhandlingsarbete inspirerat kvinnliga studenter ännu.

– Just nu finns det inte en enda aktiv kvinnlig doktorand inom praktisk filosofi och bara några inom teoretisk filosofi. Jag vet inte varför det är så, kvinnor blir förstås inte stoppade i dörren eller stöts bort. Det är ungefär hälften män hälften kvinnor på grundkurserna men sedan tunnar andelen kvinnor ut och det är väldigt få kvinnor på högre

nivåer, säger Åsa Carlson och fortsätter:

– Jag blev förvånad när jag upptäckte att ingen kvinna doktorerat i filosofi här under hela 1900-talet. Jag har funderat över det men inte verkligen studerat varför det är så. Det är en väldigt komplicerad fråga och att det ser ut som det gör beror säkert på många olika faktorer. Institutionen är ju en mansdominerad institution. Sådana mönster genererar sig själva och är svåra att bryta. Vi har en 10-poängskurs i feministisk filosofi men de flesta av de som går den har inte hållit på med filosofi tidigare utan är oftast andra humanister: litteraturvetare, teatervetare eller konstvetare. ■

*Från och med läsåret 97/98 till och med läsåret 99/00 disputerade sju stycken kvinnor i filosofi vid svenska universitet. Fyra av dem disputerade vid Göteborgs universitet och de andra vid Lunds, Uppsala och Umeå universitet. (Källa: Högskoleverket)*



just er institutions miljörelaterade kurs eller vill ni veta mer? Kontakta Beatrice Crona, Centrum för naturresurs- och miljöforskning, e-post [beatrice@system.ecology.su.se](mailto:beatrice@system.ecology.su.se), tfn 16 1748.

isterexamen, LHS utfärdar lärarexamen.

För mer information, se [www.eks.su.se](http://www.eks.su.se) under "Kompetensutv och skolsamverkan" eller kontakta Anders Nordström, tfn 16 4805.

## V S Naipaul besökte universitetet

Nobelpristagaren i litteratur 2001, VS Naipaul läste sin novell *Jasmine* vid sitt besök i Aula Magna den 12 december. I publiken fanns studenter, anställda och allmänhet. Dessutom hölls de officiella Nobelföreläsningarna i fysik, kemi och ekonomi samt medicin, som arrangeras av Kungl. Vetenskapsakademien respektive Karolinska Institutet, i Aula Magna.

## Registratorerna har flyttat

Registratorerna har flyttat från Bloms hus och finns numera på plan 5, hus A, Södra huset. Flytten är en följd av den omorganisation vid universitetsförvaltningen som SU-Nytt tidigare berättat om i nr 7/01.

## Miljökurser samlade i ny databas

Nu finns universitetets miljörelaterade kurser samlade i en nyligen lanserad sökdatabas. Databasen ska fungera som ett komplement till utbildningskatalogen och vara ett verktyg för studenter och övriga intresserade att snabbt och lätt hitta kurser som anknyter till miljö- och utvecklingsfrågor. Databasen finns på [www.miljosok.su.se](http://www.miljosok.su.se) och det går att söka på poäng, typ av kurs, institution och fritext. Databasen kommer dessutom att kunna nås via universitetets webbaseerade utbildningskatalog. Saknas

## Regelboken i ny upplaga

Nu finns en ny upplaga av Stockholms universitets regelbok på webben. Regelboken har alltmör kommit att utgöra ett stöd för universitetets anställda. Bland de nya avsnitten finns bland annat avsnitt om antagningsordning för forskarrespektive grundutbildningen och föreskrifter för examination. Arbetet med att sammanställa reglerna har utförts vid Juridiska enheten. Regelboken finns på [www.su.se/organisation/regelbok/](http://www.su.se/organisation/regelbok/)

## Upphandling inom universitetet

Den centrala upphandlingsfunktionen som idag finns vid Tekniska byrån ska enligt beslut av förvaltningschefen förstärkas. Upphandlingsfunktionens uppgifter ska vara de som föreslås i rapporten *Översyn av upphandlingsverksamheten vid Stockholms universitet* som är en av del av det så kallade Förändringsprojektet. Till detta kommer ansvar för universitetsgemensam upphandling. Rapporten finns som pdf-fil på [www.su.se/forandring](http://www.su.se/forandring)

## Klart för kombinationsutbildningen

Nu har Lärarhögskolan (LHS) sagt ja till den av universitetets fakulteter föreslagna "Kombinationsutbildningen" – magisterexamen och lärarexamen minst 180 poäng. Utbildningen börjar till hösten 2002 och ska locka fler att utbilda sig till lärare för gymnasieskolan samtidigt som de får en gedigen yrkesutbildning till arbetslivet utanför skolans område.

Utbildningen kommer att annonseras under Stockholms universitet via VHS-katalogen för naturvetarämnena och via universitetets katalog för humaniora/språk och samhällsvetenskap.

De studerande läser ämneskurser vid Stockholms universitet och didaktik och pedagogik vid LHS. Stockholms universitet utfärdar mag-

## Nydisputerad?

Har du disputerat eller planerar du att disputerat under läsåret 2001/2002? Anmäl dig då som medverkande vid Forskardagarna 18-19 oktober då avhandlingar som lagts fram under läsåret presenteras. Forskardagarna är ett utmärkt tillfälle att sprida dina forskningsresultat och att utveckla förmågan att nå fram till en bred publik. Torsten Thuren, JMK, håller skrivseminarium i två delar för medverkande den 20 mars och den 10 april. För mer information och anmälningsblankett kontakta Sofie Mauritzon, tfn 16 2662, e-post [sofie.mauritzon@eks.su.se](mailto:sofie.mauritzon@eks.su.se). Sista anmälningsdag är den 15 mars.

## Lunchmeditation i andrummet

I universitetets andrum, E407, Södra huset, anordnas lunchmeditation onsdagar och torsdagar. Meditationen som leds av studentprästerna pågår i cirka 20 minuter med start klockan 12.15 efter en kort introduktion klockan 12. För mer information, kontakta studentprästerna, tfn 21 94 80. Andrummet håller öppet klockan 8–20.

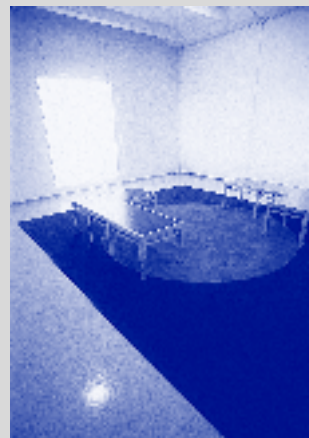


FOTO: ORASIS FOTO/GA, MÅ



## Humanister i förändring

### Förslag på samordning diskuteras

Vid Humanistiska fakulteten diskuteras ett förslag som går ut på att samordna fakultetens institutioner i fyra institutionsgrupper.

I januari tillsatte Humanistiska fakultetsnämnden en arbetsgrupp bestående av ledamöter i fakultetsnämnden samt representanter för de fackliga organisationerna och studenterna. Dessutom har fakultetens nätverk för administratörer två företrädare i gruppen. Fakultetens prefekter är samlade i mindre grupper och ska samarbeta med arbetsgruppen.

Under februari kommer prefekterna att inkomma med synpunkter på förslaget till arbetsgruppen som sedan ska lägga upp en övergripande strategi för det fortsatta arbetet. När ett beslut kan väntas vet man ännu inte.

– Det beror på prefekternas reaktioner. Om alla skulle vara överens kan vi arbeta snabbare men om det finns olika synpunkter måste vi naturligtvis undersöka flera lösningar. Men vi i arbetsgruppen arbetar förutsättningslöst och öppet tillsammans med prefekterna, berättar fakultetens dekanus Willmar Sauter, ordförande i arbetsgruppen.

Med planering av olika förändringar inom en organisation följer ofta en oro bland de anställda att det ska medföra neddragningar av personal.

– I många organisationer som genomfört omorganisationer har det visat sig att de tar tid. Under den tiden sker olika avgångar av naturliga skäl, till exempel pensioneringar och då man nyrekryterar får man ta de nya förutsättningarna i beaktning, säger Willmar Sauter.

– Samordning kan också vara ett

sätt att undvika att ämnen blir nedläggningshotade som vid andra universitet, säger Kristina Svartholm, prodekanus vid fakulteten.

Förändringarna inom fakulteten handlar om samverkan på flera sätt och inte bara på administrativ nivå.

– Det är viktigt att se till helheten.

Det handlar bland annat om samverkan inom grundutbildningen. Till exempel kan vi tillsammans skapa fler attraktiva kurser och på så sätt få fler studenter för att överleva, säger Kristina Svartholm.

– Vi måste värna om vår egen verksamhet och inte bara se till yttre hot, fortsätter Willmar Sauter. Vi måste till exempel se till vad som är det bästa för forskarutbildningen eftersom konsekvenserna av de nya föreskrifterna från 1998 nu börjar märkas.

#### Ingen nyhet

Den omorganisation som diskuteras är inte någon nyhet inom fakulteten. Redan i början av nittioalet tillsattes en utredning av rektor efter att regeringen 1991 krävt att universitet och högskolor skulle redovisa de administrativa besparingar som kunde göras bland annat genom institutionssammanslagningar. Utredningen föreslog 1993 en antal sammanslagningar. Endast ett fåtal genomfördes och de resulterade inte i



*Kristina Svartholm och Willmar Sauter ingår i den arbetsgrupp som i samarbete med prefekterna ser över förslaget till samordning inom Humanistiska fakulteten.*

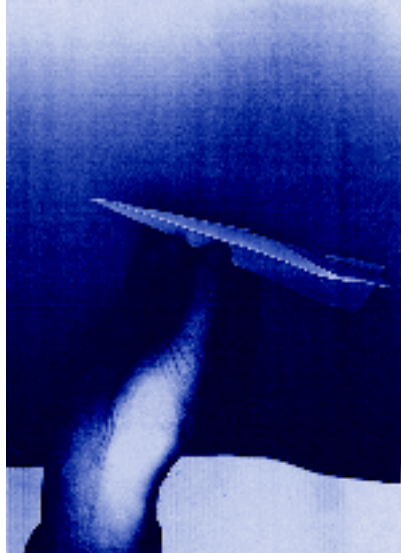
färre enheter inom fakulteten. 1998 tillsattes ytterligare en utredning som lades fram för universitetsstyrelsen. Utredningen remitterades till institutioner och fakultetsråd vilka avvisade förslagen till ny struktur. Fakulteten föreslog då att man skulle avvakta med beslut om institutionsammanslagningar tills man sett resultatet av det så kallade Förändringsprojektet. Inom Förändringsprojektet utreddes bland annat samarbete mellan institutioner som ligger nära varandra lokalmässigt inom de olika husen i Södra huset. En grupp prefekter fick också i uppdrag av rektor att komma med förslag till samarbetsformer.

En del förändringar har redan genomförts. I januari beslutade rektor att nederländska flyttas till Institutionen för nordiska språk, att Strindbergsprojektet överförs till Institutionen för franska och italienska samt att en avdelning på Baltiska språk flyttas till Historiska institutionen med kulturvetarlinjen. ■

## Tre vägar till resan

TEXT: PETRA ÅKERSTEN

BILD: KJELL LUNDGREN



Stockholms universitet har tecknat nya upphandlingsavtal för bokning av resor. Avtalen har tecknats med Bennett BTI Nordic, MZ Travelgroup AB och Seat24 som från och med den 1 januari 2002 serverar institutioner och enheter med deras resebokningar.

● **Bennett BTI Nordic** är en internationell resebyrå med flera kontor i Sverige. Kontakt med Bennett fås på tfn 08-475 44 15. Telefotid är vardagar kl. 8–18. Övriga tider nås kontoret på ett 24H servicenummer, tfn 08-797 72 00. Man kan även kontakta Bennett via e-post: [su@bennettbti.com](mailto:su@bennettbti.com). Mer information om Bennett hittas på [www.bennettbti.com](http://www.bennettbti.com).

● **MZ Travelgroup AB** har kontor på flera orter i landet. Resebyrån har öppet vardagar kl. 8.30–17. Kontakt med MZ får man på tfn 08-585 746 70 eller via e-post: [su@mztravel.se](mailto:su@mztravel.se). MZ har även ett självbokningssystem, MZ Ticket24. Mer information om Ticket24 och om MZ finns på företagets hemsida [www.mztravel.se](http://www.mztravel.se). Studenter upp till 32 år kan boka sina resor på [www.jetweb.se](http://www.jetweb.se) som ägs av MZ.

● **Seat24** är en internetbaserad resebyrå med kontor i Uppsala. Flygbokningar sker enbart on-line på adress <http://su.seat24.se>. Kontakt med byrån tas via e-post: [su@seat24.se](mailto:su@seat24.se) eller på tfn 018-67 78 80. Telefotid är vardagar kl. 10–12 och kl. 14–16. Mer information om företaget finns på [www.seat24.se](http://www.seat24.se).

Universitetet har även avtal med SJ. Rabatt på tågbiljetterna får man om resan bokas via Bennett BTI eller MZ. Tågresan kan också beställas direkt via SJ. ■

För mer information om avtalen, se [www.pb.su.se/reseinfo](http://www.pb.su.se/reseinfo)

### Anslag för projektsamarbete

*med Polen, Storbritannien, Tjeckien, Ungern samt Bulgarien och Rumänien, stipendier till Estland, Lettland, Litauen och Ryssland samt postdocstipendier till Japan och Israel.*

Anslag för projektsamarbete med forskare i Polen, Storbritannien, Tjeckien och Ungern (samt ett litet anslag för samarbete med Bulgarien och Rumänien) inom naturvetenskap, matematik och medicin. För fördelning finns ca 1 Mkr årligen.

För studier och forskning inom naturvetenskap, matematik och medicin utlyser Kungl. Vetenskapsakademien:

**Forskarstipendier i Estland, Lettland, Litauen och Ryssland**, under kalenderåret 2002 i 1 vecka till 6 månader.

**Postdocstipendier för vistelse i Japan 12–24 månader** (med början under perioden 1 april 2002 – 31 mars 2003) **samt Israel 12 månader** under kalenderåret 2002.

Ansökan till samtliga dessa anslag och stipendier skall vara Kungl Vetenskapsakademien tillhanda **senast 26 februari 2002**.

Ytterligare information samt ansökningsblanketter finns att hämta på Kungl Vetenskapsakademiens hemsida [www.kva.se](http://www.kva.se) (internationellt samarbete – forskarutbyte).



KUNGL.  
VETENSKAPSAKADEMIEN  
FÖR FÖRETAGS- OCH  
INDUSTRIKONTORETS  
FÖRENINGEN

## TANDVÅRD I FRESCATI

Vet Du att det finns en tandläkargrupp i FRESCATI?

Vi har öppet vardagar 07.30–16.30  
ofta även på lördagar.

Tandläkare:

*Caroline Edwall-Arvidsson, Dr med sci*

*Maria Edwall, Leg. Tandläk.*

*Björn Edwall, Odont Dr*

*Lennart Edwall, Professor em, specialist i endodonti/rotbehandling med särskild kompetens i oral smärtdiagnostik.*

Armfeltska Stugan, Lilla Frescativägen 6  
vid VILLA FRESCATI och  
intill Kungl. Vetenskapsakademien.  
Mottagning efter tidsbest. Tel. 15 98 08.

PRAKTIKERTJÄNST

## TA-personalen ser fler möjligheter!

Humanistiska fakulteten har initierat en omorganisering av sina samtliga institutioner, språkliga som historiskt filosofiska. Modet idag är att problemen skulle finnas i de administrativa stödfunktionerna. Trenden för dagen föreskriver hopslagningar till storinstitutioner som ger besparingar genom neddragning av TA-personal. Inte att förundra sig över så har en osäkerhet och oro spritt sig.

Humanistiska fakultetens dekanus Willmar Sauter, som är "arkitekten" bakom den senaste i raden av omorganisationsförslag, efterlyser i SU-Nytt ett översiktligt perspektiv från institutionernas sida, antydande att var och en bara tänker på sitt. Mig förefaller Sauters angreppssätt vara just ensidigt. Uppifrån ritar man nya rutor och linjer, nya hierarkier som sedan verksamheterna ska klämmas in i. Ett uppifrån "top-down" dirigerat förslag. En enligt vad jag förstår gammalmodig syn med ett centralistiskt arbetsätt som mest passar för verksamheter som tillverkar och säljer hamburgare.

Universitetets institutioner har ett annat uppdrag – undervisning, forskning. Ett komplicerat och svårt, föränderligt uppdrag men som utförs dagligen av – fantastiska forskare

och lärare. Men också med stöd av engagerad TA-personal.

Jag undrar om det är möjligt att i denna, så komplexa och mångskiftande verksamhet, hitta bara ett problem och en lösning. Genom åren har en betydande delegering och decentralisering av arbetsuppgifter, inom personal och ekonomi, skett från central förvaltning till institutionerna. TA-personalens kompetens, kunnande och engagemang är stort. Finns problem med administrationen så skulle problemlösningen kunna överlämnas till TA-personalen som känner och kan frågorna. Men kanske finns problemen någon annanstans? Rita inte kartan i förväg, lita på alla kvalificerade anställda forskare, lärare och TA-personal. Høj taket, ge inspiration, tillåt experimenterande. Kanske matrisstrukturen passar bättre eller nätbyggande, teamarbete, projektgrupper?

Visa tillit och våga lite mer.

Det vore väl spännande!

ANN LORENTZ BAARMAN

ADMINISTRÄTOR PÅ TOLK- OCH ÖVERSÄTTARINSTITUTET

*TA-personal: Teknisk och administrativ personal.*

*Läs om Humanistiska fakultetens omorganisation i artikeln på sidan 16.*

## Hur vi mår? Jo, tack.

Förutom att universitetet i media har blivit utsedd till Stockholms tystaste arbetsplats med rädda förtroendevalda, en jämn ström av sextrakasserier och diskrimineringsärenden, så mår vi bra. Visserligen sliter vi häcken av oss för att vår kära arbetsgivare ska förstå vad ord som jämställdhet och bra arbetsmiljö betyder.

Vid senaste löneförhandlingarna blev vi knockade både en och två gånger. Vi har ett centralt löneavtal vars tydliga direktiv är att facket och arbetsgivaren tillsammans ska arbeta med åtgärder för lönekriterier och rekrytering med klara långsiktiga mål (jippi!). Dessutom påstår vi att övrig personal är lika viktig för organisationen som lärare och forskare. Vad händer? Jo, vår söta arbetsgivare vill bara en sak: "Håll procenten, pojkar – till vilket pris som helst!" Som en gummiboll studsar vi upp och undrar om arbetsgivaren vet vilken förlust han verkligen har gjort. När vi sedan kommer med det kreativa förslaget att börja tillämpa samverkan för utvecklingsavtalet (1997) i en decentraliserad organisation som bara till hälften lyckats införa MBL, då kan man ju förstå att vår arbetsgivare blir matt av uppgiften.

Jo, vi är behövda. Vi får allt som oftast leka kuratorer fast det inte är vår profession. Kön av enskilda medlemmar med arbetsrelaterade problem sinar inte. Det behovet avvecklar vi gärna. Varför inte med fler personalkonsulenter/kompetensutvecklare på Stockholms universitet?

Vi gläds ändå åt att några prefekter ute "på linjen" har hängt med i utvecklingen och ser till att medarbetare mår bra. Personalen är universitetets viktigaste resurs. I slutändan

dan blir det lyckliga studenter, kreativ utbildning och forskning samt sist men inte minst – "håpar".

Tack, vi mår trots allt bra.

CHRISTINA GREFVEBERG, EN "TYST" FÖRTROENDEMAN I ST-ATF

*Uttrycket tyst arbetsplats kommer från ett inlägg om den psykosociala arbetsmiljön på statliga myndigheter i Stockholm däribland Stockholms universitet i SVT:s regionala nyheter den 21 januari. Se vidare: [www.st-atf.su.se](http://www.st-atf.su.se) och [www.stmf.se](http://www.stmf.se)*

**Svar:** Universitetet har efter förhandlingar med ST-ATF varit helt ense om allt från potternas storlek till de individuella utläggerna. Enligt min mening kan man inte först enas i förhandlingarna och därefter säga att man blivit "knockad".

Insändarskribenten uttrycker vidare sin förvåning över att vi som arbetsgivare ser till universitetets ekonomiska förutsättningar innan vi tecknar avtal. Detta ingår i vårt verksamhetsansvar.

I insändaren beskrivs olika typer av arbetsmiljöproblem vars existens vi är medvetna om och vi lägger ner mycket energi på att förebygga och lösa dessa. På Personalbyrån hoppas vi bli att inom kort kunna öka våra insatser för att bistå institutionerna vad gäller rehabiliteringsarbetet. Universitetet har i ett flerårigt arbete tillsammans med de fackliga organisationerna genomfört det s k SAMSU-projektet. Med detta som grund bör det finnas goda förutsättningar att tillsammans utveckla formerna för delaktighet och samverkan vid Stockholms universitet.

Slutligen vill jag betona att vi alltid är öppna för en diskussion med de fackliga organisationerna om såväl enskilda som principiella frågor.

BENGT SANDBERG, PERSONALCHEF



## HEMMA HOS fakultetsföreningarna

Vad gör egentligen SF, HumF, NF, JF, DISK och FEST? SU-Nytt besöker universitetets studentföreningar för att ta reda på mer om deras verksamhet. Denna gång gör SU-Nytt ett besök hos Naturvetenskapliga Föreningen.

### Grodor på Gula villan

På övervåningen i Gula Villan huserar en fakultetsförening med en hel del traditioner som uppstått under de snart 88 år som föreningen funnits. En av Naturvetenskapliga föreningens (NF) traditioner, utdelning av utmärkelsern Grodorden, har sina anor från en julfest 1918. Utdelningen sker vid den årliga luciabalens som numera anordnas av studentkåren medan NF ansvarar för eftersiten Grodornas afton. Bland de inbjudna gästerna på luciabalens finns årets nobelpristagare i kemi, fysik och ekonomi och det är sällan någon tackar nej.

– Forskare är ju före detta studenter... säger Anna Lindström, nyträdde ordförande i NF.



Under balen blir nobelpristagarna dubbad till riddare av Grodorden tillsammans med några av de avgående styrelsemedlemmarna i NF. Dessutom får de lära sig att sjunga och dansa *Små grodorna*. Vid den senaste luciabalens deltog åtta nobelpristagare, fyra som fått det år 2001 och fyra tidigare pristagare som var i Stockholm med anledning av Nobelprisets hundraårsjubileum.

*Anna Lindström, ordförande för NF, hoppas att NF så småningom ska kunna flytta till ett eget hus istället för att som idag dela Gula Villan med Humanistiska föreningen.*

NF:s verksamhet består av pubar och fester, spex, inspark där de nya studenterna går från att vara yngel till att bli grodor, arbetsmarknadsdagar samt tidningen Redax. Det senaste tillskottet är sektionen Bryggeriet där man bland annat brygger sitt eget öl.

– Fester och baler är ju bland det roligaste med att vara ordförande, men också att känna ansvar och att göra något för våra 3 800 medlemmar, berättar Anna Lindström.

Anna Lindström är doktorand vid Karolinska Institutet efter att ha tagit sin biologexamen hösten 2000. Att ha avslutat sina grundstudier menar hon är en fördel i ordföranderollen.

– Jag har fått lite distans till studierna och har kanske lite lättare att se mer objektivt på problem som dyker upp. ■

TEXT: MARIA SANDQVIST  
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

### Nobelpristagare blev hedersalumner

Två nobelpristagare blev i december Stockholms universitets första hedersalumner.

George Akerlof, en av de tre personer som tilldelades Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2001, utnämndes till hedersmedlem i School of Business Alumni Association. Utnämningen skedde i samband med att Nobelpristagarna föreläste i Aula Magna, som den årliga traditionen bjuder. Vid utmärkelsern deltog George Akerlof (i mitten) med fru, son, bror med flera. Från universitetet deltog rektor Gustaf Lindencrona (t v på bilden), Alumnichef Charlotta Fischer och prefekt Sikander Khan (t h) från Företagsekonomiska institutionen. George Akerlofs far, Gösta Åkerlöf, startade sina studier i fysikalisk kemi 1916 på Stockholms högskola och föräddes 1924–1925 med Liljevalchs resestipendium till Pennsylvania.

CHARLOTTA FISCHER



FOTO: ORASIS FOTO/GA



Paul Crutzen (t h) som fick nobelpriset i kemi 1995 utnämndes till hedersalumn i meteorologi och kemi. Paul Crutzen mottog utmärkelsern av professor Henning Rodhe (i mitten) tillsammans med Mårten Wallberg (t v), projektledare för SU Alumni, och Åsa Jakobsson-Borin, studievägledare vid Kemiska övningslaboratoriet. Paul Crutzen började som dataprogrammerare vid Meteorologiska institutionen 1958 för att därefter studera och doktorera där 1973.

MARIA SANDQVIST

I Geobiblioteket finns universitetets kartskatt samlad. Här kan man hitta allt från den första geologiska karta över Stockholm till en funktionsdesignad karta över motortrafikens utbredning i Stockholm 1933. Men framför allt finns det landstäckande kartserier.

– Samlingen består huvudsakligen av svenska kartor och sjökort. Dessa får biblioteket tack vare pliktleveranslagen som säger att gratisexemplar av alla i Sverige tryckta alster ska levereras till vissa utvalda ansvarsbibliotek, säger kartbibliotekarien Torsten Håkansson.

Sjökort uppdateras oftast och kartbiblioteket får en komplett uppsättning varje år. Som med de andra kartserierna är det den senaste versionen som finns tillgängligt i kartskåpen. De äldre varianterna kan beställas upp från magasinet.

Modern teknik har påverkat kartutgivningen mycket och kartserierna Översiktskartan, Vägkartan och Terrängkartan finns numera även utgivna på CD.

Tillgången till kontinuerligt uppdaterade kartserier gör att man lätt kan följa utveckling och tillväxt i landet. Man kan dessutom se samhällets framväxt.

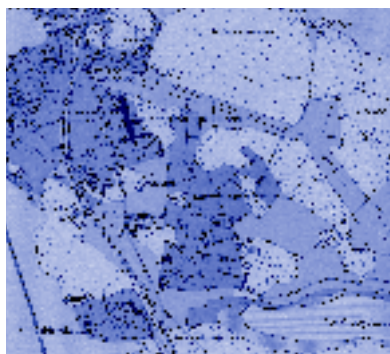
– En ort som Skillingaryd kanske uppdateras vart tionde år medan Stockholm kan uppdateras så ofta som vart femte år, säger Torsten Håkansson.



## Universitetets kartskatt

Ekonomiska kartan, som är den mest detaljerade kartserien, används mycket men universitetets uppsättning börjar bli gammal. Ekonomiska kartan finns numera endast i databas och säljs som print on demand, det vill säga att förlaget skriver ut exemplar åt dem som beställer den. Det gör att den per definition inte ges ut som en tryckt karta. Följden är att den inte längre levereras som plikt-exemplar, en utveckling som på sikt kan komma att hota kvaliteten på landets offentliga kartsamlingar.

En lite ovanligare form av kartor är Statens geologiska undersöknings (SGU)



TEXT: CALLE ARVIDSON  
FOTO: ORASIS FOTO/GA

geologiska kartor – det vill säga jordarts-, berggrunds- och grundvattengeologiska kartor.

– De är inte rikstäckande än, trots att utgivningen startade 1863, säger Torsten Håkansson.

– Det går långsamt eftersom karteringen avspeglar samhällsplanering och ett områdes ekonomiska betydelse.

Men flera av SGU:s nya kartor föreligger i endast i databasform så vi får väl se hur länge de alls trycker dem på traditionellt sätt.

Vilka är det då som använder sig av den resurs som kartbiblioteket utgör?

– Förutom institutionerna i Geohuset kommer många botaniker och systemekologer som använder sig mycket av CD-kartor. Arkeologer kollar gamla ekonomiska kartor, dels för höjdkurvor och dels för att se äldre bebyggelse. Arkitekturhögskolans studenter kommer hit för att studera markanvändningens historia och områdets geologiska förutsättningar. Sedan är det spridda besökare från andra institutioner. Någon enstaka kommer hit och vill titta på sitt sommartorp på en gammal karta.

Geobiblioteket lånar inte ut kartor men det går bra att komma dit och titta på kartorna. Det finns möjlighet att skanna och även att kopiera delar av kartor för eget bruk.

– Det finns säkert många som kan ha användning för vårt rika kartmaterial även i illustrationssyfte, avslutar Torsten Håkansson. ■